УДК 378.147:004

Юлія Кулінка

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО ПРОВЕДЕННЯ ВІРТУАЛЬНИХ ЕКСКУРСІЙ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ (ТЕХНОЛОГІЇ)

Однією з актуальних проблем, обговорюваних на сторінках професійних журналів, адресованих педагогічній аудиторії, є проблема застосування інноваційних педагогічних технологій. Відповідно до нормативних документів навчальні екскурсії є обов'язковими та необхідними складовими навчально-виховного процесу. Вони передбачають створення умов для наближення змісту навчальних предметів до реального життя, спостереження та дослідження учнями явищ і процесів життєдіяльності суспільства, розширення світогляду школярів, формування в них життєво необхідних компетенцій, посилення практичної та професійно-орієнтаційної спрямованості навчально-виховного процесу.

Екскурсії виникли наприкінці XVIII – початку XIX століття як метод навчання, що сприяє розвитку спостережливості, навичок самостійної роботи в учнів. Вони впроваджувалися в навчальний процес прогресивними педагогами Західної Європи і Росії, що виступали проти схоластики у викладанні. Протягом XIX століття екскурсії поступово стають органічною частиною навчального процесу в школі. Багато вчених-дидактів (такі, як Є. Голант, В. Голубков П. Підкасистий, І. Підласий та багато інших) зверталися до екскурсій як однієї з форм навчальної роботи. У зв'язку з впровадженням нових інформаційних технологій у процес освіти істотно змінився підхід до екскурсій, виникли нові види екскурсій – віртуальні, інтерактивні, костюмовані, квест-екскурсії [2].

Обґрунтувати методику підготовки студентів – майбутніх учителів технологій – до проведення віртуальних екскурсій на уроках трудового навчання (технології).

Термін «віртуальний» походить від англійського слова *virtual* – схожий, невідмітний. Перші віртуальні музеї стали з'являтися в Інтернеті в 1991 році. Вони представляли собою невеликі сайти з інформацією про самому музеї, про його географічному положенні та режим роботи. Надалі на сторінках віртуальних музеїв стали з'являтися віртуальні експозиції. Багато музеїв створювали кілька віртуальних експозицій і об'єднували їх у віртуальні екскурсії. В даний час кількість і глибина викладеного матеріалу, доступного через мережу Інтернет, безперервно росте, і можливо, вже через кілька років свої власні віртуальні екскурсії матимуть всі музеї світу.

Віртуальна екскурсія – це організаційна форма навчання, яка

відрізняється від реальної екскурсії віртуальним відображенням реально існуючих об'єктів (музеї, парки, вулиці міст, тощо) з метою створення умов для самостійного спостереження, збору необхідних фактів [1, с. 22].

Віртуальна екскурсія – це комбінація панорамних фотографій (сферичних або циліндричних), коли перехід від однієї панорами до іншої здійснюється через активну зону (їх називають точками прив'язки або точками переходу), що розміщуються безпосередньо на зображеннях, а також з урахуванням плану туру. Все це може доповнюватися озвучуванням переднього плану і фонової музикою, а при необхідності і звичайними фотографіями, відеороликами, flash-роликами, планами турів, поясненнями, контактною інформацією та ін.

Важливим інструментом для сучасної освіти є віртуальні інтерактивні екскурсії, які приходять на зміну застарілим методам. Технології віртуальних турів дозволяють по-новому поглянути на процес навчання. Протягом одного уроку можна відвідати славнозвісні музеї світу. Входячи у віртуальний простір музею, школярі можуть не тільки прогулятися по залах за допомогою карти або, використовуючи навігатор, а й переглянути експонати з близької відстані, оцінити грандіозність експозицій, повною мірою насолодитися шедеврами мистецтва.

Віртуальні екскурсії, звісно, є досить цікавими і ефективними. Але для їх проведення комп'ютер чи комп'ютери у класі повинні бути під'єднані до мережі Інтернет. Якщо ж цього немає, то тоді на допомогу учителю можуть прийти інтерактивні, мультимедійні екскурсії, розроблені самим учителем. Такі мультимедійні екскурсії теж відносяться до розряду віртуальних, але для їх проведення Інтернет не потрібен. Достатньо мультимедійного проектора та комп'ютера у класі. Переваги такої екскурсії у тому, що вчитель сам обирає необхідний матеріал, складає маршрут, міняє зміст відповідно до поставленої мети. Складовими даної екскурсії можуть бути відео, звукові файли, анімація, а також репродукції картин, зображення природи, портрети, фотографії. У матеріали такої екскурсії можна включити терміни і визначення, історичні карти, тези з теорії трудового навчання тощо.

Такі екскурсії, звичайно, можна здійснити тільки за наявністю підключенням до мережі Інтернет. Якщо ж цього немає, то тоді на допомогу вчителю можуть прийти інтерактивні, мультимедійні екскурсії, розроблені самим вчителем або учнями під його керівництвом. Такі мультимедійні екскурсії теж відносяться до розряду віртуальних, але для їх проведення Інтернет не потрібний. Переваги такої екскурсії в тому, що вчитель або учень сам вибирає необхідний матеріал, встановлює маршрут, змінює зміст відповідно з поставленою метою, а також доступність, можливість повторного перегляду, наочність і багато іншого.

Мультимедійна віртуальна екскурсія являє собою програмно-інформаційний продукт у вигляді гіпертексту, призначений для

інтегрованого подання матеріалів екскурсії. Гіпертекст зручний для об'єднання різних форм інформації. Основа гіпертексту – текстова інформація, але і дозволяє легко включати в текст ілюстрації, звукові та відеофрагменти. Гіпертекст зручний для моделювання екскурсії. У загальному вигляді гіпертекст складається з інформаційних фрагментів, пов'язаних між собою спрямованими переходами – посиланнями. Користувач рухається по цих переходах від фрагмента до фрагмента точно так само, як під час реальної екскурсії переходить від об'єкта до об'єкта і дізнається про них щось нове. Якщо створення екскурсії доручено учням, то роботу можна організувати за методом проектів. Тоді це стає способом формування універсальних компетенцій (інформаційної, комунікативної, вирішення проблем та ін.). За класифікацією проектів віртуальні екскурсії можна віднести до інформаційних проектів, які вимагають збору інформації, ознайомлення з нею зацікавлених осіб. Аналіз та узагальнення фактів схожі з дослідницькими проектами і є їх складовою частиною.

Віртуальна екскурсія на уроках трудового навчання (технології).

Проведення віртуальної екскурсії. Проведення такої екскурсії з трудового навчання буде дуже схоже на проведення звичайної екскурсії: знадобиться роз'яснення учням мети екскурсії, повідомлення їм знань, необхідних для успіху екскурсії.

Вимоги до віртуальної екскурсії як до організаційної форми роботи практично не відрізняються від вимог до проведення реальних традиційних екскурсій. Але характерними ознаками віртуальної реальності будуть наступні: моделювання в реальному масштабі часу; імітація навколишнього оточення з високим ступенем реалізму; можливість впливати на навколишню обстановку і мати при цьому зворотний зв'язок.

Об'єктами екскурсії стануть розміщені в мережі Інтернет зображення і відображення реальних об'єктів: музейні експонати, опис біографій народних майстрів, дизайнерів, художників тощо, фотогалереї, ілюстрації до творчих робіт, озвучені вислови відомих майстрів, критичні статті. Отже, при попередньому знайомстві з об'єктом екскурсії вчитель буде звертатися не до реального місця, а він буде знайомиться з інформацією того чи іншого сайту, який згодом за його наполегливій рекомендації відвідають учні.

Маршрут екскурсії буде розроблятися таким чином: учитель відбирає, які сторінки і в якій послідовності повинні переглянути учні, на які об'єкти потрібно звернути особливу увагу, які спостереження повинні провести учні. Також при розробці маршруту віртуальної екскурсії для себе вчитель відзначає і потім суворо дотримується санітарно-гігієнічних норм роботи на комп'ютері. При підготовці до віртуальної екскурсії вчитель повинен враховувати стихійність і не контрольованість інформації, що розміщується в Інтернеті. Учитель готується до віртуальної екскурсії напередодні її проведення, як мінімум за кілька днів, тому під час

проведення екскурсії можуть виникнути непередбачені обставини: низька швидкість передачі інформації по виділеному каналу, або ж зупинка роботи або, навпаки, оновлення сайту або сторінки, на яку було дано посилання. Створення сайту віртуальної екскурсії допоможе виключити подібні неприємності і значною мірою полегшить попередню роботу вчителя при підготовці віртуальної екскурсії, а учням надасть можливість знову звернутися до матеріалів екскурсії, але вже самостійно. Всі сайти в глобальній мережі Інтернет за своєю структурою схожі один на одного, і відрізняються своїм дизайнерським оформленням і, звичайно ж, змістом.

Будь-який сайт починається з головної сторінки, на якій наводиться назва сайту, його короткий структурний опис (які розділи містить сайт) або опис його змісту (які основні теми). Необхідно враховувати, що в даний час темп розвитку комп'ютерів і програмного забезпечення до них досить високий. Ні для кого вже не секрет, що часто учні опановують комп'ютерними технологіями швидше за своїх викладачів.

Тому вже при плануванні підсумкових заходів учитель повинен враховувати, що, по-перше, розширюється діапазон самих звітних заходів, а, по-друге, засобами інформаційних технологій посилюється їх технічна підтримка. Це дає можливість створення «ситуації вільного вибору», при якій учень з ряду запропонованих учителем форм звітності з екскурсії обирає одну або пропонує свою згідно зі схильностями і можливостями: створення презентації MS Power Point або розробки веб-вузла. Інформація, зібрана школярами під час навчальної екскурсії, може отримати матеріальне втілення у вигляді Flash-роликів і стати, таким чином, засобом трудового навчання, яке вчитель зможе використовувати для роботи в інших класах.

Віртуальні екскурсії за допомогою Інтернету є однією з найбільш перспективних форм проведення навчальних екскурсій. Але не потрібно відмовлятися і від реальних екскурсій. Необхідно знайти оптимальне поєднання реальності й віртуальності в екскурсіях, виходячи з інтересів учнів і завдань трудового навчання.

Організація й проведення навчальних віртуальних екскурсій.

Організація й проведення навчальних віртуальних екскурсій з трудового навчання складається з трьох етапів: підготовчий, етап безпосереднього проведення та заключний етап підведення підсумків екскурсії.

Підготовчий етап. На першому етапі підготовки екскурсії діяльність вчителя розпадається на два напрямки: вибір об'єкту екскурсії і безпосередньо її підготовка. На цьому етапі йде робота над змістом екскурсії, розробляється її маршрут, відбувається узгодження різних документів і попереднє планування підсумкових заходів щодо екскурсії зі складанням завдань до них.

Підготовка екскурсії здійснюється за таким планом:

1. Визначається мета екскурсії;
2. Вибирається об'єкт вивчення;
3. Пошук Інтернет-ресурсів про досліджуваному об'єкті;
4. Формулюються проблеми;
5. Визначаються завдання, які учням необхідно буде вирішити на уроці;
6. Визначається послідовність ознайомлення з сайтами та створення путівника для учнів по сайтах (це може бути список URL-адрес);
7. Визначення форми звіту або наочного оформлення результатів екскурсії.

На першому етапі учням пропонується робота, метою якої є отримання найбільш точної інформації по заданому питанню: уважно вивчити експозиції музею і скласти свою презентацію на тему: «Моє перше знайомство з писанкою».

На *другому етапі* учні знайомляться з матеріалами на сайтах.

1. Збір інформації. Обмін інформацією.
2. Створення практичної роботи – презентації по ознайомленню або закріпленню досліджуваного матеріалу. У підготовці звітності про екскурсії набагато цінніше вміння учнів працювати з отриманою інформацією – виокремлювати головне в інформаційних повідомленнях, знаходити додаткову інформацію в різних джерелах, систематизувати підібрану інформацію за заданими ознаками, трансформувати інформацію, нарешті, створювати свої власні інформаційні повідомлення.

Заключний етап. Захист виконаних робіт. Підсумки екскурсії підбиватимуться різними способами: захист презентацій, виставка письмових відгуків про екскурсії з використанням ілюстративного матеріалу відвіданих сайтів.

Планування віртуальної екскурсії.

Мета. Розвиток в учнів навичок роботи з різними джерелами інформації, вміння аналізувати і передавати інформацію; вміння інтерпретувати, застосовувати інформацію на стадії рефлексії і формування інформаційної культури в умовах сучасного інформаційного середовища (інформаційно-комп'ютерної грамотності, під якою розуміється система комп'ютерних знань та вмінь, що забезпечує необхідний рівень отримання, переробки, передачі, зберігання та подання значимої інформації).

Завдання:

1. Сформувати дослідницькі вміння та навички при відборі інформації.
2. Розвинути візуальне та критичне мислення.
3. Навчити їх володіти нормами літературної мови.
4. Збагатити термінологічний запас учнів.
5. Навчити висловлювати самостійні судження.
6. Формування інтересу до декоративно-прикладного мистецтва та

творчості, усвідомлення цінності особистісної індивідуальності.

Засоби навчання.

Комп'ютерний клас – 10 (20) учнівських та 1 учительський ПК. Акустичні системи, локальна мережа 100 Mbit, мультимедійний проектор, екран. Використання готових програмних продуктів, робота з програмами MS Office (Word, Power Point, Microsoft Publisher), робота з ресурсами Інтернет.

Візуальний ряд: будівля музею як пам'ятника архітектури.

Аудіоряд з творчих об'єктів праці, що вивчаються.

У процесі роботи учні можуть розвивати такі *вміння*: обговорювати проблеми, враховуючи протилежні точки зору; обґрунтовувати свою точку зору; планувати рішення; робити висновки і оцінювати власний розумовий процес.

Увага буде приділена наступним *навичкам*: вмінню орієнтуватися в різних джерелах інформації, вмінню користуватися електронним каталогом, навику пошуку за ключовими словами, вміння критично мислити, дослідницькі навички, організаційні навички, інформаційно-комунікаційні навички.

Очікувані результати: розвивати творчий підхід до досліджуваного навчального матеріалу; формувати елементи інформаційної культури; прищеплювати навички раціональної роботи з комп'ютерними програмами; формувати дослідницькі навички учнів, активізувати їх діяльність, використовувати отримані ними знання на практиці, пробудити інтерес до творчості та мистецтва, до його внутрішнього світу, усвідомлення цінності особистісної індивідуальності.

Відмінні особливості даного уроку: ознайомлення з частиною експозиції музею; формування здатності бачити красу реальної дійсності; розвиток здатності затримувати увагу на деталях, знаходити в них красу, сенс.

Деякі підсумки уроку: розвиток спостережливості, здатності переживати і елементарно аналізувати побачене; розвиток творчої уяви; зустріч з оригіналом; формування уявлення про унікальність творів чи музейних експонатів.

Підготовка звіту віртуальної екскурсії з трудового навчання.

На наступному занятті чи при проведенні індивідуальної роботи учні демонструють звіт у формі мультимедійної презентації або слайд-фільму про відвідування музею, виставки чи зустрічі. У звіті необхідно вказати: назву, місце відвідування, дату відвідування; наявні експонати, про що вони «розповідають» – традиції, культуру, побут тощо; зображення експонатів та анонс наступного відвідування.

Також при проведенні віртуальної екскурсії доцільно вести «щоденник екскурсії». У ньому учень фіксуватиме, що йому вже відомо з теми екскурсії, що він очікує дізнатися, які нові знання здобув під час екскурсії, які роздуми та почуття викликала екскурсія тощо. Зразок:

Щоденник віртуальних навчальних екскурсій

Назва музею (виставки, особи)
Дата відвідування
Юридична адреса
Адреса веб-сайту
Тема екскурсії
Мета екскурсії
Вид екскурсії за змістом (тематична/оглядова)
Що знаємо
Про що хочемо дізнатися
Про що дізналися
Які думки та почуття викликала екскурсія

Адреси віртуальних музеїв

1. http://kampot.org.ua/ukraine/traducii_ta_zvuchai/zvuchai/1232-ukrayinsk-vrtualn-muzeyi.html
2. http://incognita.day.kiev.ua/museums.html
3. http://virtualexcurs.ucoz.ua/index/virtualni_ekskursiji_muzejami_ukrajini/0-4
4. http://libr.rv.ua/ua/virt/42/
5. http://hmilnyk.info/xudozhnya-vistavka-xmilnickij-majstriv/

Таким чином, використання віртуальних екскурсій робить процес навчання і викладання більш цікавим, якісним, результативним. Час не стоїть на місці, образ екскурсанта XXI ст. – це мобільна, обізнана людина, яка висуває все нові і нові вимоги до екскурсійного супроводу. А отже, використання інноваційних технологій під час проведення уроків-екскурсій є актуальною темою сьогодення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александрова Є.В. Віртуальна екскурсія як одна з ефективних форм організації навчального процесу / Э.В. Александрова // Історія України. – 2010. – № 10. – С. 22–24.
2. Верес К.О. Інноваційні технології в екскурсійному супроводі [електронний ресурс] / К. О. Верес – Режим доступу – http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/conference/the-content-of-conferences/archives-of-individual-conferences/june-2014 – назва з екрану.